

Medgivande för viss person att utfärda tillstånd till tillfälliga hetarbeten inom den egna organisationen vid civil hantering av brandfarliga varor

Bakgrund

Lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor syftar till att på olika sätt minimera brand- och explosionsrisken vid hantering av sådana varor. Det är därför förbjudet att röka, föra öppen eld eller på annat sätt åstadkomma risk för antändning, t.ex. genom svetsning, skärning med skärbrännare eller rondell, slipning eller användning av gnistbildande elutrustning, inom område eller på plats där brandfarliga och explosiva varor hanteras. Det råder således ett generellt förbud att utföra hetarbeten där t.ex. brandfarliga varor hanteras under sådana förhållanden att brand lätt kan uppstå.

Vidare finns det krav på förbudsanslag vid yrkesmässig hantering av dessa varor (anslagets närmare utformning framgår av SÄIFS 1996:3).

Det område där förbudet gäller är primärt det klassade området, vanligen även kallat riskområde. Vid arbeten som sprider gnistor, t.ex. svetsning och slipning, måste förbudsområdet utökas så att gnistorna inte kan nå riskområdet. Detta innebär att förbudsområdet kan behöva omfatta såväl det klassade området som ett område 25 meter omkring detta. Om åtgärder vidtas som förhindrar gnistspridning kan förbudsområdet minskas. Elektriska gnistor från en bormaskin kommer normalt inte utanför utrustningens hölje varför förbudsområdet i det fallet blir lika med riskområdet. Bedömningen hur stort ett förbudsområde är får således göras från fall till fall och i samråd med företagets föreståndare för brandfarliga varor. Vid arbete ovanför ett riskområde skall även risken för att tappa föremål som kan utgöra tändkällor beaktas, t.ex. verktyg eller lampa.

Det finns situationer när hetarbete måste kunna utföras inom ett riskområde där det enligt 13 § förordningen (1988:1145, FBE) om brandfarliga och explosiva varor råder generellt förbud mot detta. För att sådana arbeten ska kunna utföras finns det möjligheter att medge undantag från förbudet. En förutsättning är dock att risken för brand eller explosion bedöms som ringa. Möjligheter till undantag – generella eller tillfälliga – vid hantering av brandfarliga varor framgår av det följande.

Regler om tillstånd till hetarbeten (hetarbetstillstånd)

Enligt 24 § FBE får tillståndsmyndigheten meddela *generellt undantag* från förbudet i 13 § FBE. Ett sådant fortlöpande undantag meddelas av byggnadsnämnden (BN) vad gäller civil hantering av brandfarliga varor och det gäller för en längre tid. Tillverkningsprocesser som kräver öppen låga, svetsverkstäder på bensinstationer eller rökgårdar är exempel på fasta platser där generella undantag kan medges. Begäran om ett generellt undantag från förbudet att utföra hetarbete bör om möjligt redan göras i samband med att man ansöker om tillståndet till själva hanteringen av de brandfarliga varorna. De båda ärendena kan då handläggas i ett sammanhang och medgivandet om undantag skrivs in i hanteringstillståndet.

Tillsynsmyndigheten får enligt 24 § FBE meddela undantag för hetarbeten som är tillfälliga, dvs. enstaka tillfällen som t.ex. reparationsarbeten, eller vid hantering som inte är tillståndspliktig, s.k. *tillfälliga undantag*. Räddningsnämnden (RN) beslutar i frågor om tillfälliga undantag för civil hantering av brandfarliga varor. RN har även denna uppgift för de civila hanteringsställen där Sprängämnesinspektionen (SÄI) är ansvarig tillsynsmyndighet. Såväl generella som tillfälliga undantag ges för viss tid och får förenas med villkor.

Hos vissa verksamhetsutövare finns det behov att utföra tillfälliga hetarbeten mer eller mindre dagligen, t.ex. i samband med underhållsarbeten. För dem gäller att de i fråga om civil verksamhet har möjlighet att hos BN ansöka om medgivande att en eller ett par i organisationen namngivna personer ges rätt att besluta tillfälliga undantag för sådana återkommande hetarbeten. En förutsättning för ett sådant medgivande är att verksamhetsutövaren har godtagbara förutsättningar för att själv kunna administrera det löpande behovet av undantag. En avgörande faktor är också att organisationen har kompetenta personer med tillräckliga befogenheter och resurser vilka säkerställer att nödvändiga skyddsåtgärder vidtas vid varje tillfälle då hetarbete ska utföras. Även denna typ av medgivande ska tidsbegränsas och får förenas med villkor. Om företaget inte har ett system för uppdatering av de personer som får medge hetarbeten kan en betydligt kortare tid än tillståndstiden för hanteringen av de brandfarliga varorna behöva tillämpas eftersom medgivandet är knutet till en särskild person hos och inte till verksamhetsutövaren.

Räddningstjänsten är en lämplig diskussionspartner för den eller de personer som fått medgivande att meddela tillfälliga undantag för återkommande hetarbeten.

Båda generella och tillfälliga undantag förutsätter att förebyggande åtgärder vidtas så att risken för antändning kan anses ringa. Det krävs således sådana säkerhetshöjande åtgärder som medför att hetarbete kan utföras med betryggande säkerhet. Som underlag för varje sådant beslut bör det finnas en dokumenterad bedömning av riskerna.

Krav på och uppgifter för den som ges rätt att utfärda tillfälliga hetarbetstillstånd

I detta avsnitt redovisas riktlinjer för krav på och uppgifter för den som ges rätt att utfärda tillstånd till tillfälliga hetarbeten inom den egna organisationen.

Instruktion

Det är viktigt att den verksamhetsutövare som ansöker om att egen personal ska få rätt att utfärda tillfälliga hetarbetstillstånd har en skriftlig instruktion som anger de rutiner som gäller för sådana arbeten. Det bör påpekas att instruktionen endast ska innehålla de delar som avser tillfälliga hetarbeten i anslutning till hantering av brandfarliga varor. Föreståndaren för de brandfarliga varorna ansvarar för att instruktionen hålls aktuell och att den följs.

En instruktion kan ha följande innehåll:

- Bakgrund (förslagsvis delar av detta PM)
- Giltighetsområde (plats, tid, verksamhet, etc.)
- Generella åtgärder (bl.a. rengöring, släckutrustning, gasmätning, avstängning av brandlarm)
- Exempel på särskilda åtgärder (inertering, skumbeläggning m.m.)
- Formulär samt distribution (företagsanpassat hetarbetsmedgivande, arkivering, etc.)
- Kompetens (ev. högre krav än de i detta PM)
- Mätinstrument för gasfrihetsförklaring (gasvarnare; instrument som får användas, kalibrering- och kontrollintervaller, underhåll)
- Bilaga med namn på de personer som har rätt att besluta tillfälliga hetarbeten

Kompetens

Eftersom ett mycket stort ansvar, juridiskt såväl som moraliskt, vilar på den som medger tillfälliga undantag från det generella förbudet om användningskällor är det angeläget att antalet personer som ges denna möjlighet begränsas till ett minimum. Detta främjar kompetensutvecklingen hos dem som får medgivandet. SÄI anser att antalet personer som bör få denna rätt ska utses med utgångspunkt i att varje sådan person får möjlighet att utfärda minst fem tillfälliga hetarbetstillstånd per år.

Lämplig kompetens för att få rätt att besluta tillfälliga hetarbeten är:

- Genomgått försäkringsbolagens utbildning för heta arbeten.
- Kännedom om relevanta delar av lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor samt om starkströmsföreskrifterna.
- Kunskap om risker och egenskaper med de brandfarliga varor som får finnas inom anläggningen.
- Kunskap om anläggningens konstruktion och uppbyggnad.
- Kunskap om förebyggande och släckande brandskyddsåtgärder.
- Kunskap om gasvarnare och dess mätegenskaper samt om kontroll, kalibrering och mätning.
- Erfarenhet av gasmätning och hetarbeten.

Planering av hetarbete

Den som ska fatta beslut om ett tillfälligt tillstånd till hetarbete inom den egna organisationen måste ha ingående kännedom om platsen för hetarbetet. Det är vidare dennes uppgift att planera arbetet så att inte oväntade risksituationer uppstår. Planeringen ska göras tillsammans med arbetsledare och föreståndaren för hanteringen av de brandfarliga varorna. Dessutom måste man alltid ställa sig frågan om det verkligen är nödvändigt med ett hetarbete. Det går i många fall att demontera en trasig

del och utföra reparationen på en verkstad. Slipmaskin och svetsfog kan ofta ersättas med bågfil respektive bultförband. Vidare kan skadan kanske åtgärdas provisoriskt i väntan på ett planerat stopp i driften.

Dokumentation

De tillfälliga hetarbetstillstånd som beslutas i organisationen ska dokumenteras och sparas så att tillsynsmyndigheten kan kontrollera antalet och kvaliteten i samband med den normala tillsynen. Arkiveringstiden bör anpassas till tillsynsintervallet för anläggningen.